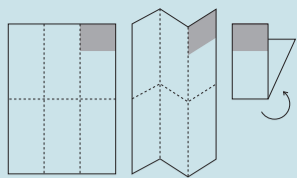

PRINT EN VOUW

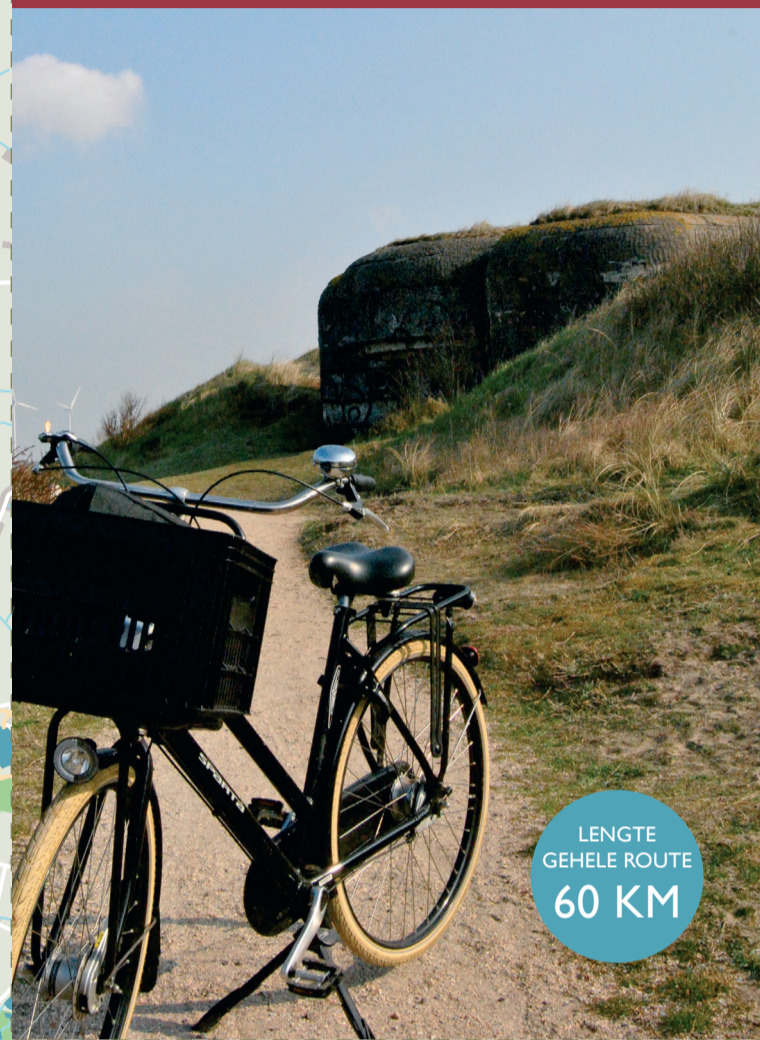
Noordzee

FIETSROUTE IJMOND

LANGS BUNKERS EN FORTEN

BEVERWIJK HEEMSKERK VELSEN

LENGTE
GEHELE ROUTE
60 KM

ATLANTIKWALL

De Atlantikwall was een duizenden kilometers lange verdedigingslinie die nazi-Duitsland heeft aangelegd in bezet gebied ter voorkoming van een geallieerde invasie. Daarbij werden duizenden bunkers, geschutstellingen en versperingen aangelegd, in eerste instantie nabij havens en zeezonden. Vervolgens werden ook andere belangrijke locaties en tussenliggende delen van versterkingen voorzien.

Formeel begon de aanleg in december 1941, maar het meeste werk is verricht vanaf herfst 1942. Na de geallieerde invasie in Normandië kwam het werk goeddeels stil te liggen. Hoewel de naam een ononderbroken muur suggereert, moet

men eerder denken aan een lange serie steunpunten en weerstandskernen, waarbij tussenliggende kuststroken minder, of helemaal niet werden versterkt. Commando- en communicatiebunkers, alsmede andere ondersteunende bouwwerken werden iets landinwaarts opgetrokken.

In de IJmond zijn nog vele oude bunkers en verdedigingswerken in het landschap terug te vinden. Sommige zijn toegankelijk en andere alleen aan de buitenzijde te bekijken. Ook liggen nog veel overblijfselen onder het zand verscholen.

STELLING VAN AMSTERDAM

Rondom Amsterdam ligt een bijzondere verdedigingsring van 46 forten en batterijen en een grote hoeveelheid aan dijken en sluisen. Dit is de Stelling van Amsterdam, waarvan ook in de IJmond verschillende forten zijn terug te vinden.

De Stelling is een staaltje Hollands waterbouwkundig vernuft van onderwaterzettingen en een ingenieus logistiek systeem. Tijdens de Eerste Wereldoorlog waren er 10.000 soldaten in de Stelling van Amsterdam, maar de vijand kwam niet. Tot aan de Tweede Wereldoorlog bleven de forten lege verdedigingswerken. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de Stelling opnieuw in staat van verdediging gebracht, maar er hoefde nooit daadwerkelijk gevochten te worden.

Na de bevrijding in 1945 werden sommige forten gebruikt als gevangenis. Tijdens de Koude Oorlog werden de forten vooral gebruikt als opslagplaats. Veel van de forten en batterijen hebben nu een andere bestemming gekregen.

De Stelling is een historisch monument en staat sinds 1996 op de lijst van UNESCO Werelderfgoed.

'LANGS BUNKERS EN FORTEN'

De IJmond is al sinds mensheugenis een belangrijke en strategische regio. Getuige bijvoorbeeld de sporen van de vele bouwwerken die hier in de afgelopen eeuwen zijn neergezet. De Romeinen bouwden hier hun forten. Maar ook de overblijfselen van de Stelling van Amsterdam en de Atlantikwall herinneren ons nog altijd aan het belang van dit gebied. Met deze IJmond-fietsroute maakt u daar nader kennis mee. De route - die door Beverwijk, IJmuiden, Wijk aan Zee en Heemskerk voert - is in totaal ca. 60 km lang. U kunt er natuurlijk ook voor kiezen om een deel van de route te fietsen.

KNOOPPUNTEN

'Langs bunkers en forten' maakt gebruik van het fietsknooppuntensysteem. Dit systeem werkt heel eenvoudig. U fietst de route door de bordjes te volgen van het ene genummerde knooppunt naar het volgende genummerde knooppunt. Op elk knooppunt staat een informatiepaneel met een overzichtskaart zodat u weet waar u bent en waar de andere knooppunten zijn.

MEER INFORMATIE

Kijk voor meer toeristische informatie over de drie IJmond-gemeenten op onderstaande websites:
www.ijmuidenaanzee.nl
www.tipbeverwijk.nl
www.tipwijkaanzee.nl
www.heemskerk.nl

GEMEENTE
VELSEN

gemeente
beverwijk

gemeente Heemskerk

Uitgave april 2015, van de gemeenten Beverwijk, Heemskerk en Velsen.
 Cartografie: Ludo Heijns, Gemeente Velsen
 Ontwerp: Corine Ontwerp

DE ROUTE TEN ZUIDEN VAN HET NOORDZEEKANAAL

Nabij knooppunt 3:

Commandopost Schoonenberg was een zwaarbewaakt en gecamoufleerd commandocentrum. Op het landgoed was vanaf 1944 het zogeheten Festungskommando van de Duitse bezetter gehuisvest. In de nabije omgeving van het landhuis werden vier zware, tientallen lichte bunkers en enkele verdedigingswerken gebouwd. Twee commandobunkers en twee woonbunkers zijn hiervan nog aanwezig. De rest is allemaal geruimd.

Nabij knooppunt 95:

De grens van het Romeinse rijk liep eeuwenlang door ons land. De Limes, zoals de grens wordt genoemd, bestond uit een aantal forten of legerplaatsen met daartussen een groot aantal wachttorens. Bij de aanleg van de Velsler- en Wijkertunnel zijn de resten van twee Romeinse forten ontdekt.

Tussen knooppunt 94 en 38:

Het **Fort benoorden Spaarndam** maakte deel uit van de Positie bij Spaarndam, dat onderdeel uitmaakt van de **Stelling van Amsterdam**. Het fort werd gebouwd tussen 1895 en 1901 en had tot taak de smalle inundatiestrook tot aan de duinen en de strategische positie van de waterwerken in Spaarndam (sluizen, gemaal) te verdedigen. www.stellingvanamsterdam.nl

Nabij knooppunt 5 en 7:

Het **kasteel Brederode** heeft in heel Kennemerland zowel uit militair oogpunt als uit handelsoogpunt een zeer strategische positie gehad. De heren van Brederode lieten het kasteel bouwen in 1282. De naam Brederode betekent

zoveel als 'een uitgestrekt (breed) terrein waar bossen geroid zijn'. De naam verwijst naar de ontginning en ontbossingen die in de 13e eeuw op grote schaal plaatsvonden in Kennemerland.

www.heerlijkheid-brederode.nl

Tussen knooppunt 92 en 96 nabij Kennemermeer:

In de duinen ligt de **kustbatterij Heerenduin** en **lucht-doelbatterij Olmen**. Om de kustbatterijen en de haven met het bijbehorende sluizencomplex plus het staalbedrijf Hoogovens te beschermen, alsook om de toenemende dreiging uit de lucht het hoofd te bieden, bouwde men lucht-doelbatterijen. Deze verdedigingswerken behoren tot de Atlantikwall. Er ligt een wandelpad langs de bunkers dat bewegwijzerd is en voorzien is van QR-codes.

Nabij knooppunt 96:

Aan de Badweg ligt het **Bunker Museum IJmuiden**. Dit is een openluchtmuseum, met zes expositiebunkers. Het museum breidt regelmatig uit. Het museum wordt beheerd door Stichting WN2000 die geheel uit vrijwilligers bestaat. Om die reden is het museum beperkt geopend.

Uniek aan dit fort is de in beton uitgevoerde zogenaamde frontcaponnière: een middenvoor aan de fortwal gelegen uitbouw, aan weerszijden voorzien van schietgaten voor het geven van zijwaarts gericht vuur. Het fort is nu in gebruik door Stichting Fortpop en heeft de bijzondere bestemming gekregen als oefenruimte voor muzikanten. www.stellingvanamsterdam.nl

Nabij knooppunt 97:

U bevindt zich nu in het dorp Wijk aan Zee. Wijk aan Zee werd als onderdeel van de Festung IJmuiden in 1943 hermetisch afgesloten. De bevolking moest evacueren en militairen namen hun intrek in de huizen en hotels. De Duitse bezetter werkte in het kustgebied aan de bouw van een uitgebreid stelsel van kustbatterijen, luchtafweer-batterijen, commandocentra en infanterieinstellingen.

Deze ring van bunkers werden door de Duitsers aangelegd om zich te verdedigen tegen een mogelijke invasie vanuit zee. Er zijn zo'n 90 bunkers bij Wijk aan Zee gebouwd.

Enkele zijn te zien en te bezichtigen, maar het merendeel ligt nog onder de duinen verborgen.

De grootste bunker is de **Radarbunker** met bij de ingang de opschrift 'Entgiftungsraum' (ontsmettingsruimte) dit in verband met mogelijk gebruik van gifgas. De radar, die op de bunker stond, diende om vijandelijke vliegtuigen en schepen op te sporen. De andere bunkers dienden ter huisvesting van het personeel. In de Radarbunker is uitgebreide documentatie met foto's aanwezig. www.rondjewijkaanzee.nl

Bunker 'Het Bolwerk' is een gerenoveerd voormalig Duits commandocentrum in de duinen van Wijk aan Zee en ligt aan de Reyndersweg 201 richting de Noordpier. In de bunker bevindt zich nu een horecagelegenheid.

Tussen de knooppunten 97 en 35:

U rijdt nu door het **Noordhollands Duinreservaat**. In dit reservaat, dat door PWN wordt beheerd, is een duinkaart verplicht. Als u niet over een jaarkaart beschikt, kunt u een dagkaart kopen bij de ingang van het duingebied.

Nabij Achterweg:

Tijdens de Tweede Wereldoorlog moesten diverse wereldberoemde schilderijen op een moeilijk vindbare plaats worden verstopt. Daarom verborg men in 1941 het schilderij "De Nachtwacht" van Rembrandt voorlopig in een betonnen schuilkelder in de Heemskerkse duinen langs de Achterweg. De **Rijksbergplaatsen** werden gebouwd in 1940 en bestonden uit 2 kluizen van elk 400 m³. Voor het bezoeken van de kunstschuilkelders dient toestemming te worden gevraagd. De kelders zijn thans in gebruik door het Nederlands Film-museum (EYE).

Nabij knooppunt 36:

Slot Assumburg is een kasteel en dateert waarschijnlijk uit de 13e eeuw. Slot Assumburg werd rond 1546 verbouwd en is genoemd naar het buurtschap Assum. De kracht die het kasteel uitstraalt, is ook meer schijn dan werkelijkheid. Het is in feite een imitatie van een middeleeuws kasteel.

Wel worden er regelmatig rondleidingen georganiseerd. www.bunkermuseum.nl

Voordat u het sluizencomplex opfietst, heeft u zicht op het **Forteiland**, onderdeel van de Stelling van Amsterdam en een Unesco-werelderfgoed. Dit Forteiland is aangelegd rond 1885 als belangrijke vooruitgeschoven verdedigingspost van de toegangspoort tot Amsterdam. In de Tweede Wereldoorlog maakte het Forteiland deel uit van de **Atlantikwall**. www.forteiland.nl

DE ROUTE TEN NOORDEN VAN HET NOORDZEEKANAAL

Nabij knooppunt 42:

Aan de Creutzberglaan in Beverwijk vindt u (ca. 800 meter vanaf de Zeestraat) Lunet nummer 14 met obelisk. Het is één van de 12 lunetten als onderdeel van de **Linie van Beverwijk**. Een verdedigingslinie in de vorm van lunetten werd aangelegd in opdracht van Napoleon na de Slag bij Castricum (1795). Dit om Beverwijk, maar vooral ook Amsterdam, beter te kunnen verdedigen. Een lunet is een verdedigingswerk in hoofdzaak gevormd door een aarden wal.

Nabij knooppunt 6:

Fort aan de Sint Aagtendijk is onderdeel van de Stelling van Amsterdam en diende als verdediging van de Sint Aagtendijk en de westkade van de Zuidwijkermeerpolder. Het verdedigbaar aardwerk kwam in 1895 gereed, het bomvrije gebouw in 1899. Tussen de forten St. Aagtendijk en Zuidwijkermeer loopt een 2,5 km lange liniewal.

Het kasteel is gedurende vele eeuwen een adellijk verblijf geweest. Tegenwoordig is er een Stayokay gevestigd. De restauratie in opdracht van de Rijksgebouwendienst kwam uiteindelijk rond 1980 gereed. In 2009 is begonnen om de 18e-eeuwse kasteeltuin weer in originele staat te brengen. De kasteeltuin bevat onder meer een fruitboomgaard, een rosarium, een groente- en kruidentuin en een groot formeel gedeelte met hofvijver. www.kasteeltuinassumburg.nl

Nabij knooppunt 37:

Het Luchtoorlogmuseum **Fort Veldhuis** bevindt zich aan de Genieweg 1. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn in ons land ongeveer 7500 vliegtuigen neergestort, waarvan 650 in Noord-Holland. De Stichting Aircraft Recovery Group 1940-1945 verricht onderzoek naar deze luchtstrijd en tracht het gebouw in stand te houden. De resultaten zijn in het museum van de stichting tentoongesteld. Fort Veldhuis is gebouwd in 1893 en behoort toe aan de Stelling van Amsterdam. www.stellingvanamsterdam.nl | www.arg1940-1945.nl

